

Nr 724

Av herr Åkesson och fru Nilsson, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Statens växtskyddsanstalt: Avlöningar.

(Lika lydande med motion nr 921 i Andra kammaren)

Statens växtskyddsanstalts roll har under de senare decennierna blivit alltmera betydelsefull. Det sammanhänger dels med den rationaliseringsprocess som sker inom jordbruket och trädgårdsnäringen, men också med att det alltmer vidgade handelsutbytet medför ökade krav på bekämpandet av växtskadegörare. Växtskyddsanstaltens resurser att inom sitt arbetsområde möta situationens krav måste dock tyvärr betecknas som klart underdimensionerade. Trots uppnådda smärre förstärkningar på vissa punkter kan det konstateras, att de insatser som göres utomlands då det gäller växtskyddets metodikutveckling och praktiska utformning är av helt annan storleksordning.

Från denna utgångspunkt beklagar vi, att Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition inte ansett sig kunna tillmötesgå växtskyddsanstaltens önskemål om en försöksledartjänst för ekologiska undersökningar av växtskadegörare. För att uppehålla och på längre sikt också förbättra växtskyddsarbetet inom trädgårdsnäringens växtskydd skulle det också vara av värde, att den arvodesbefattning som nu finns på detta område och som f. n. bekostas av medel för särskilda undersökningar överfördes på växtskyddsanstaltens stat.

Kännedom om åtskilliga skadegörares ekonomiska betydelse är bristfällig, vilket utan tvivel i talrika fall lett till felbedömningar och onödiga bekämpningsaktioner. Det är särskilt angeläget att studier över sambandet mellan skadegörarnas populationsnivå och skörden intensifieras i vissa av de växtslag som regelbundet och ofta behandlas med kemiska bekämpningsmedel, t. ex. i oljevaxter och rotfrukter. För att bl. a. göra det möjligt att avslöja eventuella icke lineära samband mellan populationstäthet och angreppsgrad måste stora krav ställas på undersökningsmaterialet.

Resultatet från pågående undersökningar vid växtskyddsanstalten indikerar, att rapsbaggen först vid hög populationsnivå blir av nämnvärd ekonomisk betydelse. Uppenbart är att detta sammanhänger med stor kapacitet hos rapsen att kompensera skadegörelse av rapsbaggen genom utbildning av nya knoppar, vartill hänsyn alltså bör tagas vid bedömningen av bekämpnings-

behovet. Över huvud taget är de odlade växtslagens förmåga att i större eller mindre utsträckning genom regeneration kompensera skador en viktig men otillräckligt belyst fråga.

De ekologiska konsekvenserna av kemisk bekämpning är inte ens i sina huvuddrag kända. Betydelsefullt är naturligtvis att man undersöker hur en behandling verkar inte bara på någon enda skadegörande art utan även på andra arter, såväl skadliga som nyttiga sådana. Från utlandet har anförts flera exempel på bekämpningsaktioner, som efter hand lett inte till en minskning utan i stället till en kraftig ökning av den ena eller andra skadegöraren. Ibland har den art — mot vilken aktionen insattes — till en början minskat som ett resultat av behandlingen men ganska snart tilltagit enormt i antal. Stundom har emellertid ökningen berört någon art som vid tillfället för behandlingen uppträdde endast sparsamt och därför inte då ägnades uppmärksamhet. Ett också från Sverige välkänt exempel utgör stark förökning av rött spinn efter insekticidbehandling av fruktträd. I åtskilliga fall pekar data mot att en av behandlingen förorsakad decimering av skadegörarens fiender, t. ex. parasitsteklar eller rovlevande kvalster, varit anledningen till populationsstegringen av den skadegörande arten.

Följaktligen är det en viktig uppgift för växtskyddet att studera inverkan av kemisk behandling på faunans sammansättning i jorden, på markytan och i vegetationen. Vid dylika undersökningar bör speciell hänsyn tagas inte bara till skadedjuret utan även till deras parasiter och andra fiender, till eventuellt uppträdande konkurrerande arter till skadegörarna, i vissa fall också till bin och andra pollinerande insekter.

Debatten om sidoverkningarna av konventionell kemisk bekämpning har aktualiserat frågan om alternativa bekämpningsmetoder. På många håll i världen har ansträngningarna att finna nya utvägar för biologisk bekämpning intensifierats, och i åtskilliga länder söker man genom integrerad bekämpning (= kombination av olika bekämpningsåtgärder) nedbringa sidoverkningarna. Även i Sverige bör givetvis möjligheterna att göra bekämpningen mindre riskfylld noga prövas. För att klargöra de allmänna förutsättningarna för lönsam biologisk eller integrerad bekämpning i lantbruksgrödor är det av stor vikt att ovannämnda undersökningar genomföres. Sålunda är det naturligtvis i sammanhanget väsentligt hur betydelsefull skadegöraren är, dvs. hur mycket som kan vinnas rent ekonomiskt genom t. ex. effektiv biologisk bekämpning. Av stort värde måste det också vara att ha tillgång till data, som tillförlitligt belyser sidoverkningarna av den typ av kemisk bekämpning som man önskar modifiera eller helt ersätta med annan åtgärd. Självfallet bör man också förvärva god kännedom om fienderna till skadegörarna, i vilken omfattning de uppträder i odlingarna och i vilken utsträckning de påverkar populationsnivån av sina värdar eller bytesobjekt.

I försök i växtskyddsanstaltens regi under åren 1961—1964 har insektsfaunans kvalitativa och kvantitativa sammansättning i fältskiktet i stråsäd

följts under en flerårig period efter bekämpningsaktioner, både på insekticidbehandlade och på obehandlade led, och därigenom har de successiva verkningarna av behandlingarna kunnat kartläggas med avseende på en stor del av insektsfaunan. Sedan 1962 har dessutom vid växtskyddsanstalten agriekologiska studier bedrivits över skadeinsekter och deras parasiter i oljeväxter. Inverkan av sedvanlig bekämpning med insekticider mot rapsbaggen på populationsnivån av olika arter, på angreppsgraden och på skördens kvalitet och kvantitet ingår här som ett viktigt moment. Andra vid växtskyddsanstalten pågående, agriekologiskt inriktade undersökningar berör ärtvecklaren, fritflugan och dessa båda skadegörarens parasiter.

På grund av bristande resurser har emellertid studier rörande en lång rad ur växtskyddssynpunkt betydelsefulla agriekologiska problemställningar ännu inte kunnat tagas upp på växtskyddsanstaltens arbetsprogram. Särskilt skall här framhållas det stora behovet av ekologiska undersökningar över de i växtdelar uppträdande skadeinsekterna och deras fiender.

Möjligt är att jordbehandling med insekticider mot knäppare i potatis i stor utsträckning företas i onödan. För att klargöra hur härmed förhåller sig krävs brett upplagda populationsstudier. Knäpparnas artspektrum bör utredas, och de olika arternas ekologiska krav undersökas. Förekomsten i olika jordtyper bör studeras liksom givetvis också växtföljdens inverkan. Populationsnivån i stråsåd, potatis m. fl. grödor bör följas, och angreppsgraden i grödan i samband härmed kartläggas. I möjligaste mån bör vid undersökningen hänsyn också tagas till knäpparnas fiender — i vilka talförhållanden de uppträder och hur starkt de inverkar på knäpparnas populationstäthet.

Otillräckligt utredd är vidare frågan, i vilken utsträckning kålfluga, morrotfluga och lökfluga angrips av predatorer, parasitsteklar, patogener etc. De nämnda flugorna är alla svåra skadegörare, och jordbehandling med insekticider mot dem utförs allmänt. Synnerligen angelägel är här att förutsättningarna för biologisk eller integrerad bekämpning klargörs, och i det sammanhanget blir en ekologisk undersökning rörande fienderna ofrånkomlig.

I sina anslagsäskanden för budgetåret 1968/69 har växtskyddsanstalten upprepat sin hemställan om inrättandet av två tjänster (försöksledare, laboratorieassistent) vid zoologiska avdelningen för ekologiska undersökningar. Denna hemställan har lämnats utan bifall, vilket är i hög grad beklagligt, eftersom en förstärkning av resurserna på området är nödvändig om rationella bekämpningsmetoder efter moderna principer skall kunna utvecklas.

Genom beslut vid 1963 års riksdag har vid statens växtskyddsanstalt inrättats en arvodestjänst speciellt för trädgårdsnäringens växtskydd. Denna tjänst bör för att den skall kunna motsvara de på denna ställda förväntningarna ges en mera varaktig natur genom att befattningen ändras till ordinarie eller extra ordinarie.

Det bör observeras, att verksamheten vid statens växtskyddsanstalt från

början huvudsakligen varit inriktad på jordbruksväxternas växtskydd. Det erforderliga undersöknings- och försöksarbetet på trädgårdsområdet har på grund av bristande resurser i fråga om personal, växthus och annan utrustning inte kunnat komma till stånd i erforderlig omfattning. Detta har lett till att man inom trädgårdsnäringen hyser starka bekymmer. Behovet av växtskydd på trädgårdsnäringens område har nämligen accentuerats genom den utveckling trädgårdsnäringen undergått och de betydande investeringar som gjorts, varvid riskerna väsentligt har ökat i det enskilda fallet. I samband med rationaliseringen av odlingarna har nämligen växthusproduktionen alltmer specialiserats och växtskyddsproblemen härigenom blivit särskilt framträdande. Genom att produktionen även vid större företag koncentreras på en enda kultur blir sårbarheten för parasitangrepp mycket stor.

När trädgårdsnäringsutredningen år 1962 föreslog att en speciell tjänst skulle inrättas för trädgårdsnäringens växtskydd, framhölls angelägenheten av att vederbörande befattningshavare hade tillfredsställande praktisk och teoretisk kompetens och att arbetet gavs en praktisk inriktning. För att en kvalificerad innehavare skulle kunna erhållas borde vederbörande lönemässigt likställas med specialkonsulenterna inom trädgårdsnäringen. Det innebär att vederbörande befattningshavare såsom växtskyddsanstalten föreslagit bör placeras i lönegrad 28.

Då i arbetsuppgifterna ingår utvecklingsarbete beträffande bekämpning och profylax samt inom området nödvändig undersökningsverksamhet, är det angeläget att ha tillgång till biträdes hjälp för laboratorieanalyser. Statens växtskyddsanstalt har därför föreslagit att en tjänst som institutionsbiträde i befodringsgång inrättas.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställes,

att riksdagen vid behandlingen av bilaga 11 till årets statsverksproposition under anslaget *Statens växtskyddsanstalt: Avlöningar* måtte anslå erforderliga medel för att på ovan angivet sätt och — i likhet med vad statens växtskyddsanstalt föreslagit — inrätta en försöksledartjänst med kvalificerat biträde för utförande av ekologiska undersökningar av växtskadegörare samt omändra arvodesbefattningen för trädgårdsnäringens växtskydd till ordinarie eller extra ordinarie befattning i lönegrad A 28 inom statens växtskyddsanstalt och i samband därmed ge denne befattningshavare teknisk biträdes hjälp i form av ett institutionsbiträde.

Stockholm den 26 januari 1968

Sten Åkesson (fp)

Anna-Lisa Nilsson (cp)